

Opinie – Revenirea discursului rasist la nivel înalt în România comunitară

București, 25.02.2010

Centrul de Resurse Juridice a condamnat ferm afirmațiile Ministrului de Externe român Teodor Baconschi referitoare la asocierea etniei cu infracționalitatea solicitând demisia de onoare a ministrului sau demiterea acestuia.

Demersul nostru, și-al altor organizații antidiscriminare a fost susținut de la început de Centrul de monitorizare și combatere a antisemitismului în România (vezi comunicat pe site-ul CRJ). Mai mult decât oricine altcineva, membrii comunității evreiești din România știu să recunoască germenii unui discurs ce a dus la cel mai negru moment din istoria omenirii.

Revenind la efectele unor astfel de declarații la nivel înalt, reamintim declarațiile ministrului din data de 11 februarie, 2010:

„Avem niște probleme fiziologice, naturale, de infracționalitate în sânul unora dintre comunitățile românești, în special în rândul comunităților cetățenilor români de etnie roma.”

Ministrul asociază în mod direct infracționalitatea cu etnia. Mai mult decât atât, într-o manieră de maximă gravitate, dă o explicație biologică asocierii într-o criminalitate, explicație caracteristică Germaniei naziste în motivarea Holocaustului

În loc să-și dea demisia sau să fie demis, MAE a venit cu o replică ce induce ideea rasismului instituționalizat. În oricare altă țară europeană afirmații precum cele ale ministrului Baconschi ar duce la demisie ori demitere. În România, în schimb, se produc rectificări ale unui comunicat oficial din care rezultă ca ministrul nu a vrut să spună ceea ce a spus, urmând o explicație a celor ce s-au vrut a fi spuse, la rândul lor discriminatoare.

Ulterior, președintele României Traian Băsescu a venit și dânsul să confirme această idee și să-l legitimizeze pe Ministrul Baconschi.¹ Într-o originală teorie a drepturilor omului, afișată ulterior și de Ministrul Baconschi, președintele a cerut minorității române să-și asume atât responsabilitatea pentru situația de sărăcie în care se află cât și **responsabilitatea colectivă pentru** posibilele **infracțiuni, individuale**, ce ar crea o problemă de imagine României în exterior.

M-aș duce puțin în zona externă, unde toți, de la mine până la orice alt demnitar, atunci când primim semnalele de insatisfacție a omologilor noștri din Uniunea Europeană spunem: „da, sunt cetățeni români” și ferească Dumnezeu ca vreun demnitar să nu spună „da, sunt cetățeni români”. Hai să fim cinștiți: avem o mare problemă de imagine... ori recunoaștem o dublă responsabilitate, a statului și a minorității, ori, dacă nu suntem dispuși să recunoaștem această dublă responsabilitate, pentru o evoluție pozitivă a minorității vă asigur că toate programele guvernamentale și europene sunt sortite eșecului...

Președintele continuă cu o serie de afirmații incalificabile la adresa etniei române:

În egală măsură, știu câtă reticență există în foarte multe familii de romi în a-și da copiii la școală. Și nu v-o spun din povești, v-o spun din proprie experiență, iar în sală, aici, sunt oameni care pot confirma acest lucru. Marea problemă este în lipsa de angajare a

¹ Discursul Președintelui României Traian Băsescu, la conferința de lansare a raportului asupra Strategiei Naționale de îmbunătățire a situației romilor “Vocea comunităților”, București 22.02.2010 la http://www.presidency.ro/?_RID=det&tb=date&id=11883&_PRID=lazi

întregii comunități în a progresa și în lipsa de convingere că școala este cheia prosperității viitoare...

Ne întrebăm cum, propria experiență a președintelui îi permite să facă astfel de afirmații jignitoare. Pentru că noi nu vorbim din proprie experiență, vom cita chiar dintr-un studiu al Guvernului României din 2008, în campania SPER *Vino mai aproape*. Incluziunea și excluziunea romilor în societatea românească de astăzi:

Sunt mulți factori care contribuie, cu influențe alternative care se suprapun, la acest esec școlar sistematic al elevilor romi. Pe lângă deficiențele la nivel formal, cercetătorii indică de asemenea influența limbii, problemele de comunicare și lipsa de familiaritate, practicile în ceea ce privește căsătoria, munca copiilor în gospodărie și, de asemenea, faptul că oamenii trebuie să aleagă între nevoile imediate și investițiile de viitor. În cazul familiilor foarte sărace, această alegere înclină adesea spre prima opțiune.

Școala- ca orice investiție – devine valoroasă numai dacă poate oferi ceva în schimbul efortului de a o frecventa, cum ar fi certitudinea unui statut economic mai bun sau șansa mutării într-un loc mai bun. În enclavile de sărăcie precum Mimiu sau în zonele rurale sărace, efortul frecventării școlii este uneori prea mare în comparație cu beneficiile pe care le poate oferi – atât din perspectiva părinților, cât și a copiilor. Acest punct de vedere este susținut de faptul că oportunitățile de servicii bine platite și de condiții mai bune de locuit sunt o realitate îndepărtată.² (p 148-149)

Studiul vorbește despre o condiție imposibil de depășit, cea a sărăciei iremediabile în care educația, precară în cazul mult mai multor romi decât majoritari, din cauze multiple, majoritatea ținând de o discriminare structurală, această educație nu mai are nicio valoare, pentru că mulți dintre romi știu că în România, chiar dacă merg la școală nu vor avea nicio șansă la o viață mai bună. Spre deosebire de orice alt sărac din România, romii se confruntă și cu discriminarea, documentată, atunci când încearcă să iasă din capcana sărăciei. Această situație a fost monitorizată și semnalată de-a lungul anilor de organizații precum Romani CRISS, sau alte organizații ale Alianței Civice a Romilor din România, care astăzi decid să-și ceară dreptul la demnitate în piața publică.

Continuăm cu afirmațiile Președintelui:

Marea problemă este în lipsa de angajare a întregii comunități în a progresa și în lipsa de convingere că școala este cheia prosperității viitoare...

Vă pot spune că se prefigurează, se accentuează o altă mare problemă. Datorită natalității pozitive care există în minoritatea romă, problema locuințelor se agravează....Nu se va putea merge pe ideea că la nesfârșit statul va trebui până la urmă să construiască locuințe pentru această categorie.

Din discursul Președintelui rezultă că romii sunt o etnie retrogradă, care nu ar vrea să progreseze și să-și dea copiii la școală. Mai mult decât atât, președintele avertizează asupra natalității pozitive a romilor care duce la agravarea problemei locuințelor. Raportul FRA *Condiții de locuire pentru romi și calatori pentru Romania*, realizat de CRJ³, inventariază o serie de tipologii de locuire în saracie extremă ale romilor aratand că, în ciuda angajamentelor de îmbunătățire a situației romilor ale Guvernului României, aceste tipologii s-au păstrat de-a lungul timpului, ba chiar au aparut unele noi datorită practicilor unor autorități locale de a muta comunitățile de romi în afara orașelor/comunităților. Același raport arată că legislația în domeniul locuirii din România

² Gabor Fleck, Cosima Rughiniș, *Vino mai aproape. Incluziunea și excluziunea romilor în societatea românească de astăzi*, Guvernul României, Campania SPER, București, 2008, p.148-149

³ Disponibil la: http://fra.europa.eu/fraWebsite/attachments/RAXEN-Roma%20Housing-Romania_en.pdf

discriminează în mod indirect comunitățile de romi, neținând cont de specificitățile comunității care, din rațiuni istorice, a avut mai puțin acces la proprietate decât comunitățile majoritare, și expunându-le astfel în mod disproporționat evacuărilor forțate și demolărilor. Președintele nu face, în schimb, nicio referire cu privire la rolul statului, respectiv la incluziunea socială, termen care nu a trecut dincolo de partea teoretică, și aceasta de multe ori prost înțeleasă.

În sfârșit, CRJ consideră că astfel de afirmații sunt de natură să confirme stereotipurile cu privire la romi, să adâncească sentimentele de respingere față de aceștia și să ducă la conflicte interetnice. Mai mult decât atât, într-o Românie afectată de criza economică, romii par a fi etnia cea mai pasibilă a deveni țapul ispășitor.

Rămânem consternați și la persistența Domnului Baconschi în a se explica, și astfel în a afișa și mai detaliat atitudinea rasistă, de stăpân civilizator, pe care o are față de etnia romă. Vorbind despre un grup de romi educați cum îi numește dânsul, Ministrul a declarat pe 23.02.2010 la o așa-zisă întâlnire cu etnia romă care l-a criticat. (Precizăm că organizațiile inițiatoare ale protestului nici nu au cerut, nici nu au participat la o astfel de întâlnire.)

*Poți să spui despre ei ce vrei, dar nu că sunt imbecili. ...aceste calități trebuie rafinate, folosite și astfel vor deveni un capital social...*⁴

Ministrul continuă:

*Avem posibilitatea să ne folosim de misiunile diplomatice. MAE are obligația de a vă apăra drepturile, și o vom face, dar trebuie să fim ajutați. Dacă unii greșesc pe toată liniași alții sunt virtuoși pe toată linia, nu putem face o medie...*⁵

Ministrul declară așadar că statul trebuie ajutat în apărarea drepturilor cetățenilor români în afara țării. El mai susține că romii ar fi împărțiți în 2 categorii: unii care greșesc mereu – probabil cei despre care a constatat că nu sunt imbecili, și alții care nu greșesc niciodată, MAE neputând să facă o medie.⁶ Reamintim Ministrului că datoria MAE nu e în niciun caz să trateze cetățenii români în grup, sau în funcție de medii aritmetice, ci să-i apere în mod individual, în mod egal, indiferent de etnie, și chiar și atunci când sunt infractori, căci și atunci, cetățenii români au drepturi, oriunde s-ar afla. Îi amintim Ministrului și că, deși înțelegem afinitatea personală pentru teologie și declarata înclinație spre a promova dialogul ecumenic⁷, rolul Ministerului Afacerilor Externe și-al diplomației într-un stat laic, în care cultele sunt egale, nu este să promoveze dialogul ecumenic, ci să apere interesele cetățenilor români indiferent de etnie, religie, orientare sexuală, etc... Il invităm pe Dl. Ministru să promoveze dialogul ecumenic în altă calitate decât cea de ministru de externe sau diplomat ce reprezintă statul Român.

⁴ Mediafax, *Baconschi despre romi: Poți să spui despre ei ce vrei, dar nu că sunt imbecili*, 23.02.2010, <http://www.mediafax.ro/social/baconschi-despre-romi-poti-sa-spui-despre-ei-ce-vrei-dar-nu-ca-sunt-imbecili-5600512>

⁵ Ibid.

⁶ “MAE are obligația de a vă apăra drepturile și o vom face, dar trebuie să fim ajutați. Dacă unii greșesc pe toată linia și alții sunt virtuoși pe toată linia nu putem face o medie” citat în Alexandra Livia Dordea, “Baconschi: nu poți să spui despre romi că sunt imbecili” în *Evenimentul Zilei*, 23.02.2010

<http://www.evz.ro/articole/detalii-articol/887485/Baconschi-Nu-poti-sa-spui-despre-romi-ca-sunt-imbecili/>

⁷ Mediafax, *Baconschi: cuvântul fiziologică sublinia că rata infracționalității e similară altor comunități*, 23.02.2010, la <http://www.mediafax.ro/social/baconschi-cuvantul-fiziologica-sublinia-ca-rata-infracionalitatii-e-similara-altor-comunitati-5600317>

Un exemplu elocvent în ceea ce privește efectele unor astfel de discursuri la nivel înalt rămase nu doar nesancționate, ci chiar legitimate, este primarul din Târgu Mureș, DI Dorin Florea, care, inspirat se pare de discursul Ministrului de Externe și-al Președintelui s-a hotărât să ceară sprijinul doamnei ministru Udrea în a face un exemplu din Târgu Mureș în ceea ce privește “spălare, educare, biserică, copii la școală, programe sociale și întâlniri cu primarul de câte ori e nevoie, locuri de muncă”, pentru “civilizarea țiganilor”, al cărei prim pas este denumirea de “țigan” și nu de “rom”.⁸ Atitudinea primarului expune întreaga filozofie a omului alb civilizator, și jignește grav demnitatea romilor, în deja o cascadă de discursuri publice în acest sens.

În calitate de punct focal național al Agenției UE pentru Drepturi Fundamentale, Centrul de Resurse Juridice documentează de patru ani situația rasismului și xenofobiei în România. Am constatat în ultimii trei, plecând de la evenimentele din Italia și cazul Mailat, o creștere a numărului afirmațiilor rasiste la cel mai înalt nivel, de la Președintele României, Premierul Tăriceanu, Ministrul Cioroianu, continuând și crescând în gravitate cu aceiași Președinte Băsescu, și un nou Ministru al Afacerilor Externe, Teodor Baconschi. Toate aceste afirmații au rămas fără demisia de onoare, și nesancționate la nivelul discursului public și politic. Clasa politică românească, în totală lipsă de respect pentru cei care au murit în interbelic în lagărele regimurilor criminale ce au împânzit Europa, pare că îmbrățișează atitudini similare celor ce au dus la ororile Holocaustului, fie că e vorba de uniforma nazistă, fie de constatarea că romii, deși infractori fiziologici, nu sunt idioți. Toți acești demnitari încalcă flagrant legislația antidiscriminare în materie civilă sau penală, românească și europeană. Cu toate acestea, ei au rămas în funcție în urma afirmațiilor făcute.

Între timp, după cum explicam și mai sus, majoritatea comunităților rome, primele afectate de criza economică, prinse nu doar în cercul vicios al sărăciei dar și în cercul vicios al discriminării, se confruntă cu atacuri rasiale în genul celor de la Sânmartin și Sâncrăieni, aparent legitimate de Protocoale în afara legii ce remodelează ordinea Constituțională în România. De asemenea, comunitățile rome excluse social și locativ, se confruntă deseori cu evacuări forțate făcute fără respectarea prevederilor legale, si asigurarea unei alternative decente. Cazul cel mai elocvent, cazul Miercurea Ciuc, documentat și susținut și de Romani CRISS, dar care a atras și atenția internațională asupra României prin intermediul Amnesty International, rămâne un caz nerezolvat din 2004. În lipsă de alternativă, romii continuă să traiască în containere, lângă o stație de epurare fara acces la utilitati, intr-o zona in care legea interzice locuirea din ratiuni de sanatate publica si unde deja au decedat doi copii mici.⁹

CRJ consideră că astfel de cazuri extreme, din păcate nu și izolate, dar și discriminarea cu care romii se confruntă zi de zi, la muncă, la școală, la spital, discriminare confirmată și reconfirmată de toate sondajele de opinie, este legitimată de discursurile rasiste la nivel înalt ce rămân nesancționate.

CRJ susține protestul romilor care-și cer dreptul la demnitate, și consideră că dreptul la demnitate al românilor, indiferent de etnie, reclamă demisia Ministrului Baconschi, și sancționarea dură a oricărui discurs de naură a arunca România într-un trecut negru al istoriei sale.

⁸ Mediafax, *Primarul din Târgu Mureș vrea să ceară sprijin Ministrului Udrea pentru “civilizarea țiganilor”* 23.02.2010, la <http://www.mediafax.ro/social/primarul-din-targu-mures-vrea-sa-ceara-sprijin-ministrului-udrea-pentru-civilizarea-tiganilor-5605473>

⁹ Romani CRISS, *Annual Report 2008*, p. 8, available at: <http://www.romanicriss.org/annual%20report%202008.pdf>